

Vrzal, Miroslav

"Satan, Ódin, Hitler" : spojení satanismu, pohanství a ultrapravicové ideologie v black metalové subkultuře

Sacra. 2009, vol. 7, iss. 1, pp. 5-24

ISSN 1214-5351 (print); ISSN 2336-4483 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/118494>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

„Satan, Ódin, Hitler“: Spojení satanismu, pohanství a ultrapravicové ideologie v black metalové subkultuře

Miroslav Vrzal, FF MU, Ústav religionistiky
e-mail: 178603@mail.muni.cz

Summary

The work deals with a part of the black/pagan metal subculture, in which religious elements, in this case Satanism and (neo)paganism, are produced and connected to ultra-right ideology. The work is focused on key concepts, phases, leading characters and music bands which participate in this fusion of (neo)paganism, Satanism and ultra-right ideology within the framework of the black/pagan metal subculture. In this work, the model of subculture based on the division of its participants between the active and passive part and on degree of their identification with ideas of subculture is created. In this work, the term “ultra-right paganism” is used. This term arises from the black metal subculture and represents the fusion which is transformed to the political-religious movement. This work is trying to set out its non-conformist social orientation, religious dimension in a form of (neo) paganism and countercultural anti-Christian orientation, which flows from an original satanic orientation of black metal. This work is based on perspectives of the study of religions, political science and sociology.

Keywords:

Black metal, Pagan metal, Neopaganism, Satanism, National Socialism, New religious movements, Subculture

Klíčová slova:

black metal, pagan metal, novopohanství, satanismus, nacionální socialismus, nová náboženská hnutí, subkultura

1. Úvod

Black metal (BM) byl od svého počátku chápán jako hudební proud spjatý se satanismem. V první vlně BM (během 80. let 20. století) hrál satanismus spíše roli hudebního vyjádření bez hlubší ideové základny, se snahou především šokovat a posunout dále hranice tehdejší extrémní metalové hudby. S druhou vlnou BM (první polovina 90. let 20. století) však satanismus začal v BM subkultuře hrát roli náboženského a ideologického projevu, což se mimo jiné projevilo vlnou žhářských útoků na křesťanské kostely ve Skandinávii. V této době také došlo k posunutí tématu od satanismu k pohanským a mytologickým prvkům předkřesťanské Evropy. V některých případech pohanské prvky satanismus pouze doplňují (např. hudební skupina *Mayhem*), jindy ho v tvorbě BM skupin zcela nahrazují (*Bathory*)

a skupiny se od satanismu distancují. Mimo BM satanistů se množství členů této subkultury hlásí k pohanství a BM s jeho satanistickou rétorikou a symbolikou používá jako prostředek k vyjádření odporu ke křesťanství (případně k judaismu).

Použití pohanských prvků na hudební i ideové bázi, které je typické také v ultrapravicových subkulturách, přineslo možnost budoucího propojení části BM scény s ultrapravicí a v polovině 90. let 20. století vedlo k vytvoření hudebního stylu nacionálně socialistický black metal (NSBM – nazývaného také aryan black metal). Zde je třeba říci, že se jedná pouze o menšinový proud a většina BM scény (pokud nebudeme považovat programovou opozici vůči křesťanství za politikum) je apolitická a často spojení s ultrapravicovou ideologií odmítá. Ztotožňování celého BM s ultrapravicí tedy není oprávněné.

Již od počátku 90. let (především v postavě Varga Vikernese z hudební skupiny *Burzum*) je také možné zaznamenat snahu formovat širší pohanské hnutí usilující o sociokulturní a náboženskou změnu, které se vzrůstajícím počtem ultrapravicových black/pagan kapel, jejich příznivců a také s konstitucí a rozvojem organizace *The Pagan Front*, v současnosti získává konkrétnější kontury. Charakteristikou tohoto hnutí je přihlášení se k „árijsství“, které v tomto pojetí znamená především přihlášení se k „bílé rase“, „pohanským hodnotám“, boj za „bílou Evropu“ (kde jsou si podle této interpretace všechny „árijské národy“ rovny) a programové sebe-vymezení vůči křesťanství, které je chápáno jako prvek, jenž překryl původní pohanské hodnoty Evropy.

Cílem této práce je za použití religionistických, politologických a sociologických nástrojů a se zaměřením na klíčové postavy, ideje, koncepty a etapy vývoje BM analyzovat příčiny propojení satanismu, (novo)pohanství a ultrapravicové ideologie části black/pagan¹ subkultury. Nejdříve se budu věnovat vymezení klíčových pojmů, dále v krátkosti historii BM, poté přičinám příklonu části BM spektra k ultrapravicové ideologii a konkrétněji pak ultrapravicovému hudebnímu stylu NSBM a na závěr nastíním možný další vývoj NSBM ve spojitosti s uvedeným modelem subkultury.

2. Vymezení pojmů

2.1 Satanismus

Hovořit o nějaké konkrétní definici moderního satanismu je problematické. Například podle Vojtíška (1998) je satanismus charakteristický mnohotvárností a jednotliví satanisté nemají příliš společného (ani víru v Satana). Spojuje je nicméně protest a vzdor, Satanem symbolizovaný.

„Satanismus“ tedy vymeším prostřednictvím jeho určitých znaků. Jeho hlavním znakem je opozice vůči křesťanství jako náboženskému, morálnímu a hodnotovému systému. Satanismus je často řazen do kategorie tzv. nových náboženských hnutí, protože u mnohých satanistů můžeme nalézt směsici prvků magie, čarodějnictví,

¹ Rozdíl mezi black metalem a pagan metalem je na tématické (black metal se věnuje spíše tématu satanismu, okultismu a podobně, pagan metal spíše pohanství a opěvování přírody), hudební (oba styly mohou být v zásadě dosti hudebně podobné, nicméně v pagan metalu se objevují například různé folkové prvky a také zpěv již bývá často doplněn nebo nahrazen čistým hlasem na rozdíl od black metalového „havraního skřehotu“) a na ideové bázi (black metalisté se někdy hlásí k satanismu, případně misantropii a nihilismu, pagan metalisté spíše k pohanství).

novopohanství i jiných prvků individualizované a alternativní religiozity (Suchánek 2003). Nicméně existují i satanisté, kteří transcendentno v zásadě popírají a pro které je satanismus spíše formou kulturního, protispolečenského a protináboženského vzdoru. Proto může být zařazení satanismu do jakékoliv ryze náboženské kategorie problematické. Satanismus tak podle Vojtíška (1998) stojí na pomezí alternativní religiozity a určitého sociálního jevu.

Nejvýznamnější formou moderního satanismus je Církev satanova (*Church of Satan*), založená roku 1969 v San Franciscu Antonem Szandorem LaVeyem (1930 – 1997), který se stal její vůdčí postavou. LaVey ve svých knihách *Satanská bible*, *Satanské rituály* a *Dokonalá čarodějka* přišel s poměrně inovativním pojetím satanismu, kde Satan není chápán jako reálné zosobnělé božstvo, ale pouze jako symbol pro sílu a svobodu člověka (Suchánek 2003), který „požitkářsky“ žije v tomto světě tady a teď. Důraz byl položen na tělesnost a sex jako oblasti svobodné přirozenosti, záměrné porušování norem okolní společnosti a programovou opozici vůči křesťanství (Lužný 1997: 81).

Veškerá náboženství duchovní povahy jsou výtvořem člověka. Člověk vytvořil celý systém bohů pouze svým materiálním mozkem jen proto, že má ego, které nedokáže přijmout, musel ho zvnějšnit v nějakém velkém duchovním výmyslu, kterému říká Bůh. (LaVey 2003: 51)

Navzdory relativnímu „materialismu“ je LaVeyův satanismus (i samotným LaVeyem) považován za náboženskou formu a obsahuje určitý systém věr a praktik, především užívání magie jako prostředku „ovládání“ okolního světa a rituální praxe jednotlivců i skupin. Tento ritualismus, který má někdy silný teatrální rozměr, je primárně pojímán jako oslava vědomí vlastního bytí člověka (LaVey 2003: 52), nikoliv jako vztah a komunikace s transcendentnem.

Církev satanova získala své stoupence po celém světě a LaVeyův satanismus se také dočkal přijetí v BM subkultuře. Například hlavním představitelem a propagátorem LaVeyova satanismu (s titulem velekněze Církve satanovy) v České republice byl po dlouhou dobu zpěvák brněnské (původně BM) skupiny *Root* – Jiří „Big Boss“ Valter.

Jak jsem již naznačil výše, satanismus je velmi nesourodý. Nicméně pro lepší orientaci jej lze rozdělit do několika základních kategorií. Pro potřeby této práce použiji Vojtíškovu rozdělení satanismu do tří typů (Vojtíšek 1998):

- **Náboženský satanismus.** Náboženští satanisté uctívají Satana jako reálně existující duchovní bytost. Vyzývají ho a věří, že jim na toto vyzvání odpovídá, dává jim sílu a vede je v nejrůznějších životních situacích. Mohou také provádět rituály včetně krvavých obětí.
- **Antimorální satanismus.** Tito satanisté především protestují proti křesťanské morálce a v Satana jako duchovní bytost často nevěří. Křesťanská morálka je pro ně pokrytecká, slabošská a škodlivá. Hlásají víru v člověka, který není spoután žádnými omezeními, žije volně a – pokud vysloveně a bezdůvodně neškodí – je mu vše dovoleno. Proti solidaritě staví egoismus, proti odpuštění odplatu, proti společenským normám přírodu a její boj o přežití. Satan je těmto lidem symbolem volnosti a přirozenosti i původcem veškeré změny a pokroku.

Obr. 1. Příklad BM image – norská skupina *Gorgoroth*.

- **Antikulturní satanismus.** Antikulturní satanisté o Satanovi příliš neuvažují. Je zde patrný spíše vzdor proti společenským a kulturním hodnotám křesťanské společnosti. Tito satanisté chtějí hlavně co nejvíce šokovat a dráždit své okolí (což může být někdy i komerčním zájmem).

Antikulturní satanisté jsou v BM subkultuře nejpočetnější. Náboženské aspekty (včetně existence Satana) příliš neřeší (Vojtíšek 1998). Satanismus je pro ně jistým pojítkem mezi hudbou a komunitou, avšak často bez hlubšího ideologického rozměru (rolí ideologie zde hraje především programová opozice ke křesťanství). Jedná se především o formu protestu proti kulturním hodnotám většinové společnosti a jejím křesťanským kulturním aspektů. BM image² má určitým způsobem provokovat nebo vyvolat strach či pohoršení (viz obr. 1).

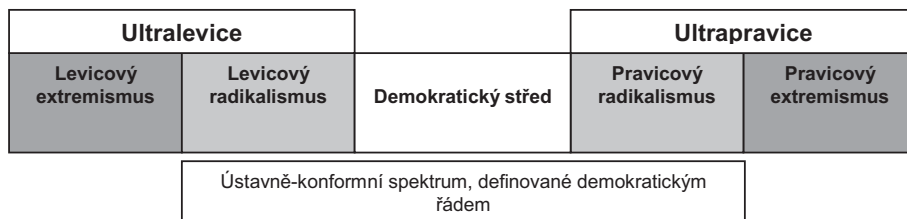
2.2. Ultrapravicová ideologie

Dalšími pojmy, které budou v práci často používány a které budou nyní specifikovány, jsou „ultrapravicová ideologie“ a „nacionální socialismus“. Půjde pouze o vymezení pracovní definice, nikoliv o detailní teoretické rozpracování problematiky.

Ideologii budu v této práci rozumět, v souladu s definicí A. Giddense (1999: 550), sdílené představy nebo názory, jejichž smyslem je ospravedlnovat zájmy

² Používání satanské symboliky (obrácené kříže a pentagramy, číslo 666 a další), symboly smrti a násilí, často také válečnický militaristický vzhled: nošení různých kovových hřebů, nábojových pásů a charakteristické (většinou černobílé) malování tváře zvané *war paint* (někdy také *corpse paint*), od kterého však velká část BM kapel již upouští.

dominantních skupin ve společnosti. Ultrapravicové ideologie jsou součástí radikálního a extremistického politického spektra. Následující obrázek ukazuje model extremismu, kde pozice ultrapravice a ultralevice jsou vztaženy k oblasti demokratického středu.

Obr. 2. Model extremismu (Mareš 2003: 33).

Ultrapravicový prostor je charakteristický neexistencí jednotné „pravicové extremistické či radikální ideologie“ (Mareš 2003: 33). Pro tuto práci bude důležitou ultrapravicovou ideologií především nacionální socialismus.

Nacionální socialismus vznikl ve 20. letech 20. století jako politický koncept Nacionálně socialistické dělnické strany pod vedením Adolfa Hitlera. V nacionálním socialismu je důležitá rasistická doktrína stavící německý lid (a árijskou rasu) na nejvyšší stupeň hierarchie. Je zde také silný vůdcovský princip, pojetí absolutního totalitního státu a nárok na nadvládu v Evropě.

Důležitým prvkem, který se podílí na fúzi části black a pagan metalového spektra s ultrapravicí, je nacionálně socialistický pohanský mysticismus vytvořený v nacistickém Německu, kde hrál mimo jiné roli legitimizačního prostředku výlučnosti „germánské árijské rasy“. V tomto (různě reinterpretovaném) pohanském nacionálně socialistickém mysticismu hledá ultrapravicová část black/pagan metalového spektra svou ideovou inspiraci i dnes. Klíčovým aspektem těchto reinterpretací je, že již většinou není akcentována výlučnost pouze árijské germánské rasy, ale koncept árijství je vztažen i na další evropské národy, které jsou si v tomto pojetí rovný³. Toto pojetí je možné ilustrovat částí textu jedné z nejvýznamnějších NSBM kapel, ukrajinských *Nokturnal Mortum*.

...

We remember your feat a soldier of white race no matter either you were German or Slav

Ghosts of war stand before our eyes so we shall not repeat the old mistakes again

...

(Část textu písně *The Taste of Victory* z alba *Weltanschauung* z roku 2005)

Nacionální socialismus je tedy v současnosti v ultrapravicovém spektru black/pagan metalu většinou považován za univerzální koncept (Mareš 2003: 440), který je použitelný pro všechny „árijské národy“. To umožnilo celoevropský rozvoj

³ Druhá světová válka je interpretována jako bratrovražedná tragédie mezi árijskými národy nebo také jako boj za „očišťení“ Evropy od židů a komunismu a německá armáda druhé světové války (především SS pojmání jako bojovníci bílé rasy) je hodnocena jako osvobozeneká.

širšího ultrapravicového pohanského hnutí⁴, které má za cíl obranu či obnovení evropských (v tomto případě předkřesťanských) pohanských hodnot, a počátek snahy o vytvoření transnacionálních organizací (především *The Pagan Front*), které se toto hnutí a ideologicky spřízněné kapely snaží podporovat.

2.3 Pohanství

Pro potřeby práce je třeba také blíže upřesnit termín pohanství (respektive novopohanství). Podle Lužného představuje nové pohanství hnutí, které se snaží obnovit tradice předliterárních kultur, přičemž důležitým znakem je snaha rozvíjet jednotlivé regionální tradice. Proklamovaným cílem nového pohanství je zrušení odcizení člověka přírodě a vytvoření takového životního stylu, který by byl v souladu s přírodou (Lužný 1997: 98–99).

A čím je pro tebe pohanství? Však to není jen velebení bohů Rusi...

...vše, co tě obklopuje, má duši a může žít a zemřít. Člověk není vládce tohoto světa, je jeho součástí, ovlivňuje okolní svět a to se následně odráží na samotném člověku a na prostředí kolem něj. ... Lépe řečeno, nebýt částí tohoto světa, ale být světem samotným, vnímat svůj organismus. Žít v souladu se sebou a okolním světem. (Bratrstvo b)

Nové pohanství je však značně diferencované. V případě této práce se nebudu zabývat (novo)pohanstvím, které je reprezentováno čarodějnictvím založeným na konci 30. let 20. století Geraldem Gardnerem, nebo „feminizujícím“⁵ (novo)pohanstvím v rámci New Age, ale (novo)pohanstvím⁶, které je vůči těmto formám v zásadě v opozici a které klade důraz především na mužský (patriarchální)⁷ válečnický prvek se silným antikřesťanským a také ultrapravicovým poselstvím, vázaným na koncept národa a rasy s teritoriálními nároky. Tato forma bude v práci označována jako ultrapravicové pohanství vzešlé z BM (respektive ultrapravicové BM pohanství).

Klíčovou osobností tohoto ultrapravicového pohanství v BM subkultuře je představitel norské skupiny *Burzum* Varg Vikernes.

Já, to je část nadindividuální sféry, sféry národa, kterou nazýváme Ódin. My všichni jsme podstatou jedním a vším ve věčnosti. My, germánský národ, tvoříme dohromady „tělesnou formu Ódina“! My, to je Ódin, jeho tělo i krev, jeho duch i duše, neboť jsme jeho potomci. Oddělený člověk umírá, ale národ může žít věčně! (Vikernes 2005: 22)

⁴ Hnutí budu v této práci považovat za společenský proces realizovaný širším spektrem aktérů, které spojují společné ideje (Mareš 2003: 66). Je zde důležitá nespokojenost se stávajícím politickým a společenským uspořádáním a cílené jednání jednotlivců v rámci hnutí má toto uspořádání změnit. Za příklad takového jednání ze strany některých jednotlivců skandinávské BM scény lze považovat pálení kostelů jako projev boje proti křesťanství a (u části stoupenců) jako snahu o nastolení a návrat předkřesťanských pohanských hodnot.

⁵ U této formy je kladen důraz na kritiku nadvlády patriarchátu, který v tomto pojetí způsobuje přílišnou racionalitu, soutěživost, agresivitu projevujícím se diskriminujícím uspořádáním společnosti, ničením přírody a válečnými konflikty. Důraz je zde kladen na ženské bohyně (např. Matka Země) a přírodní síly (Lužný 1997: 99–100).

⁶ Pro tuto formu bude dále v práci užíván termín *pohanství*.

⁷ Například v rámci germánského pohanství jsou tak chápáni především Ódin (otec bohů a lidí, bůh moudrosti, smrti a války, který si k sobě bere duše mrtvých bojovníků do Valhally) a Thór (bůh hromovlády) – Thórovo kladivo je v ultrapravicovém pohanství často používaným symbolem.

Ódin musí bojovat a nikdy se nevzdávat! A pokud nedokážeme národ zachránit, tak to možná udělají naše děti či vnuci; jediné co můžu s jistotou říci, je, že se nikdy nevzdáme! (Vikernes 2005: 24)

Pojetí pohanství spojeného s koncepcí národa, rasy a nacionálního socialismu lze nalézt také u výše zmíněné hudební skupiny *Nokturnal Mortum*.

... Od předků se nám dostalo moudrosti v podobě vyprávění – jsou to ságy, byliny, mýty. Jejich poznáním, přečtením každý přichází, i když ne úzce, do styku s božským duchem. ... není možné se vrátit zpět, vidíme a studujeme dnešní hlediska. Mnohé je však aktuální i dnes, hlavním principem je: nezapomínej na své kořeny. Posiluj sebe, svůj Rod a národ bude silný. ... Je však třeba pevný základ, krev. (Bratrstvo b)

Domníváš se, že pohanská a NS ideologie jsou v daný moment nerozlučné?

Jsou nerozlučné. Samozřejmě, nerozlučné. Pohanství je návratem kultury a kultura je především v nacionálním socialismu. Kultura národa, kultura lidu, kultura rasy. Jsme bílí internacionalisté, protože pro nás je důležitá kultura celého Bílého Lidstva. ... V germánské mytologii lze nalézt jedno, ve slovanské druhé, ale vše dohromady to tvoří naši jednotnou kulturu. (Bratrstvo b)

Na toto ultrapravicové BM pohanství lze také nahlížet z perspektivy teorie nových náboženských hnutí a blíže se ze sociologického hlediska snažit identifikovat některé jeho význačné rysy. Důležitými aspekty jsou především napětí vůči okolní společnosti a snaha o vymezení se proti stávajícím kulturním hodnotám. Pro zachycení těchto aspektů a zařazení ultrapravicového BM pohanství do rámce typologie nových náboženských hnutí lze použít integrovaný model náboženských skupin Davida Václavíka. Václavík rozlišuje mezi internalizací sociálních norem, která následně určuje míru napětí s okolní společností (*sociální konformita*), a internalizací kulturních norem a domácí náboženské tradice (*kulturní integrace*). Aplikací rovin sociální konformity a kulturní integrace vznikají čtyři základní typy náboženských skupin (Václavík 2007: 127–131):

- **Integrované náboženské skupiny:** Vědomě se hlásí k domácí náboženské tradici a za významný faktor vlastní identity přijímají domácí kulturní vzorce a symboly. Důležitá je zde především vysoká míra internalizace sociálních norem okolní společnosti.
- **Integrované non-konformní náboženské skupiny:** Vědomá identifikace s domácí náboženskou tradicí a s ní spojenými kulturními vzorci, ale společenský kontext je vnímám v zásadě negativně jako něco, co je třeba od základu změnit.
- **Neintegrované non-konformní náboženské skupiny:** Zaujímají kritický postoj jak vůči okolní společnosti a s ní spojenému politickému systému, tak vůči převažující domácí náboženské tradici.
- **Neintegrované konformní náboženské skupiny:** Představují kulturní novotvary s tendencí internalizovat hlavní normy fungování hostitelské společnosti.

Ultrapravicové pohanství vzešlé z BM subkultury by bylo možné zařadit do třetí kategorie „neintegrované non-konformní náboženské skupiny“. Václavík (2007: 130) tuto kategorii náboženských skupin blíže specifikuje jako kritickou ke stávající společnosti, politickému systému a převažující domácí náboženské tradici

(křesťanství), která je těmito skupinami chápána jako nepravdivá a falešná a někdy spojována přímo s negativní podobou kritizované společnosti. Změna společnosti je spojena s náboženskou reformou (s návratem k „pohanství“). Náboženská reforma je vázána na přijetí nového náboženského systému, který je v daném kulturním kontextu cizí. Nemusí se však jednat pouze o kulturní import, ale také o výsledek synkretismu či úplný novotvar. O ultrapravicovém BM pohanství lze říci, že ač je samotnými členy spojován s návratem k předkřesťanským pohanským hodnotám, jedná se v zásadě o diskontinuální reinterpretaci pohanství v kontextu nacionalismu, což lze v daném prostředí považovat za náboženský novotvar.

Sociální non-konformita ultrapravicového pohanství již vyplývá ze samotné kategorie „ultrapravicové pohanství“, která v sobě zahrnuje vymezení vůči stávajícími společenskému a politickému uspořádání⁸, a kulturní neintegrovatost ze samotné povahy subkultury, která vytváří a uchovává systém norem a hodnot odlišných od majoritní kultury. V případě ultrapravicového pohanství je zřetelné kontrakulturní vymezení se vůči křesťanství (křesťanství a judaismus jsou v negativním smyslu pojímány jako tvůrci této kultury, zodpovědní za její domnělý úpadek, často je zde také akceptována teorie „židovského spiknutí“).

2.4 Subkultura a model subkultury

Na závěr této kapitoly je ještě pro potřeby práce nutné vymezit pojem „subkultura“. Zároveň zde bude uveden model, který rozděluje subkulturu na jednotlivé vrstvy podle míry ztotožnění s ideovou složkou subkultury a podle rolí jedinců, které v ní sehrávají. Rozvrstvení subkultury umožní s jednotlivými typy přívrženců dále pracovat.

Například Giddens popisuje subkulturu jako hodnoty a normy odlišné od většinové společnosti, k nimž se hlásí určitá část populace (Giddens 1999: 563). V této práci budu termín „subkultura“ chápat jako reprezentaci určité sociální skupiny tak, jak ji vymezuje například Smolík (2006), podle kterého se termín „subkultura“ vztahuje na specifickou skupinu, která vytváří a zároveň je nositelem zvláštních, odlišných norem, hodnot, vzorců chování a životního stylu, i když se podílí na fungování širšího společenství. Subkultura poskytuje svým členům emoční, materiální a sociální podporu. Jedinci však nejsou zpravidla do subkultury plně integrováni a udržují si určité vazby na konvenční sociální prostředí. Příslušnost k určité subkultuře není založena na vlohách či vrozených vlastnostech, ale je dána do velké míry procesem socializace (Smolík 2006).

V procesu socializace jednotlivec přijímá hodnoty, normy, způsoby chování a sociální role dané společností. Jedinec v tomto procesu také konstruuje svou identitu, tedy vytváří pojetí sebe samého, kým je a kým není. Jednotlivé subkultury se vymezují vůči majoritní společnosti a konstruují alternativní množiny hodnot, norem, způsobů jednání a rolí a předávají je přívržencům subkultury, čímž konkurují nebo zcela přebírají socializační funkci institucí majoritní společnosti.

⁸ Pokud by se hodnoty subkultury v případě nacionálního socialismu staly pro většinu subkultury pouhou formou bez ideového obsahu, bylo by možné uvažovat o postupném přechodu tohoto náboženského hnutí do oblasti sociální konformity s uchováním kontrakulturního pojetí pohanství, nicméně v tomto případě by již nebylo možné hovořit o kategorii ultrapravicové pohanství.

Členové subkultur tedy vymezují svou identitu vůči „mainstreamové“ společnosti a také vůči ostatním subkulturám.

Smolík dále uvádí, že v každé subkulturě lze vysledovat několik typů příznivců. Kromě aktivních příznivců jednotlivých subkultur, kteří například pořádají koncerty, protestní akce, vydávají magazíny i hudební nosiče, existuje i širší část pasivních příznivců („konzumentů“), kteří se na existenci subkultury podílejí minimálně, ale stále pro ně daná subkultura hraje podstatnou roli.⁹ Z tohoto pojetí, jež rozděluje příznivce subkultury na aktivní a pasivní, bude vycházet model subkultury, který dále použiji k výkladu některých souvislostí v rámci BM (respektive NSBM) subkultury.

Zde předložený model subkultury tedy dělí příznivce subkultury na aktivní a pasivní, přičemž vychází z pojetí, že subkultura je nositelkou specifických hodnot, norem, vzorců chování a životního stylu. Tyto atributy (označuji je jako ideje subkultury) jsou v subkulturě vytvářeny specifickým typem členů (*tvůrci idejí*), kterým tyto ideje pomáhají šířit *distributoři idejí*. Tyto dva typy tvoří aktivní přívrženci subkultury. Pasivní členové subkultury se přímo nepodílejí na tvorbě a předávání idejí, pouze konzumují artefakty (hudba, knihy, články, koncerty, atd.) vytvářené aktivní složkou subkultury.

Klíčovou roli u všech vrstev v tomto modelu subkultury hraje míra ztotožnění s idejemi¹⁰ u jednotlivých členů subkultury (respektive poměr členů subkultury s vysokou mírou ztotožnění s idejemi a členů s nízkou mírou ztotožnění s idejemi), která se může v průběhu vývoje subkultury měnit. Jinými slovy, ideje vytvářené v subkulturě mohou mít pro členy subkultury skutečný obsah, se kterým se názorově ztotožňují, nebo mohou být brány (i tvůrci těchto idejí) jen jako forma vyjádření, která je pouze součástí hudebního stylu bez osobního ztotožnění s tímto poselstvím.

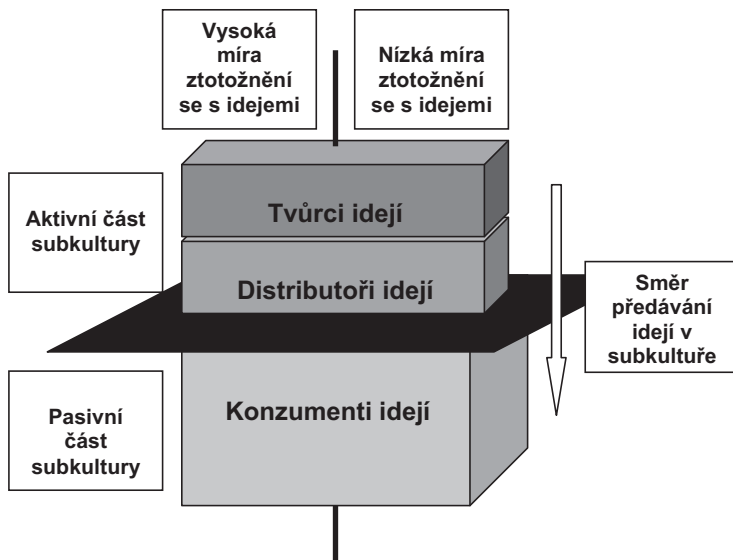
Konkrétně v BM subkulturě mohou být texty o vzývání Satana, pálení kostelů, válce proti církvi nebo vyražďování křesťanů (nebo třeba židů u NSBM) větší či menší částí subkultury brány pouze jako metafora nebo jako klišé zaběhnuté a znovu a znovu reprodukované v BM¹¹, tedy jen jako forma bez ideologického obsahu. Popsaný model subkultury je uveden na následujícím obrázku.

Důležitým aspektem modelu je předpoklad jeho vnitřní dynamiky a vzrůstající míry integrace jednotlivce se vzrůstajícím ztotožněním se s idejemi subkultury. Vnitřní dynamika popisuje stav, kdy je možný přechod jednotlivých typů příznivců z jedné úrovně do druhé. Distribuce idejí má za cíl „rekrutovat“ nové členy z pasivní do aktivní složky subkultury, přičemž aktivita členů subkultury vede zpravidla k větší integraci do subkultury. Z pasivních konzumentů se mohou stát aktivní členové a naopak z aktivní členů subkultury se mohou postupem času stát členové pasivní, případně mohou subkulturu zcela opustit (opuštění subkultury může být uskutečněno z jakékoliv vrstvy).

⁹ Smolík (2006) takto popisuje speciální typ subkultur: subkultury mládeže. Typologií subkultur se však blíže v této práci zabývat nebudu a použiji toto rozdělení pro obecný model subkultury.

¹⁰ U BM subkultury se jedná především o míru ztotožnění s poselstvím kapel (obecně tvůrců idejí), předávaným v textech písní, knihách, rozhovorech a podobně.

¹¹ Toto samozřejmě nemusí platit pouze pro BM subkulturu, ale i pro další hudební subkultury. Dobrým příkladem může být například *punk*, kde řada kapel i fanoušků hraje/poslouchá punk pouze pro jeho formu, aniž by se například ztotožňovali s „anarchistickými“ náplněmi textů.

Obr. 3. Model subkultury

Při aplikaci tohoto modelu na subkulturu vázanou k hudebnímu stylu je možné k jednotlivým typům příznivců přiřadit konkrétní typy rolí:

Aktivní část hudební subkultury:

- **Tvůrci idejí:** Tvůrci textů (hudby) skupin, tvůrci knih a článků, producenti aktivit spjatých s idejemi subkultury.
 - *Tvůrci idejí s vysokou mírou ztotožnění s idejemi:* Poselství vyjádřené v artefaktech je jejich osobním názorem, který se snaží předat dále.
 - *Tvůrci idejí s nízkou mírou ztotožnění s idejemi:* Poselství je u těchto tvůrců pouze formou vyjádření, s kterou se ale vnitřně neztotožňují. Například se jim pouze líbí daný hudební styl nebo jsou fascinováni tématikou, která je pro ně inspirací, ale nejedná se o jejich osobní postoj.
- **Distributoři idejí:** Členové kapel, distributoři a producenti hudebních nahrávek, pořadatelé koncertů, tvůrci zinů nebo webů podporujících daný hudební styl.
 - *Distributoři s vysokou mírou ztotožnění s idejemi:* Distribuují ideje z vlastního přesvědčení ve snaze rozšířit je a oslovit jimi pasivní spektrum.
 - *Distributoři s nízkou mírou ztotožnění s idejemi:* Ideje pro členství v subkultuře nehrají velkou roli a jsou distribuovány pouze pro podporu hudebního stylu (nikoliv názorů) nebo za účelem zisku či kvůli osobním vazbám k dalším členům subkultury.

Pasivní část hudební subkultury:

- **Konzumenti idejí:** Konzumují produkty vyráběné tvůrci a předávané distributory (především hudbu, koncerty, knihy, atd.).
 - *Konzumenti s vysokou mírou ztotožnění s idejemi:* Ztotožňují se s idejemi v podobě poselství kapel, spisovatelů, atd.
 - *Konzumenti s nízkou mírou ztotožnění s idejemi:* Jde pouze o poslech hudby, případně i o účast na koncertech či jiných skupinových aktivitách, přičemž jednotlivec preferuje pouze formu (jednotlivci jde pouze o hudbu, image nebo osobní vztahy se členy subkultury) a s idejemi se příliš neztotožňuje.

3. Vývoj black metalu

3.1 Vznik black metalu – satanismus jako téma

Satanismus (z počátku spíše jako téma, než jako vlastní religiozita a ideologie) se stal součástí hard rockové a poté metalové scény s příchodem hudební skupiny *Black Sabbath* včele s Ozzym Osbournem již koncem 60. let 20. století. V nastolené linii užívání satanského tématu se, ať už přímo (např. *King Diamond*), nebo pouze

Obr. 4. Album: *Blood, fire, death* (Bathory 1988)

okrajově (např. *Iron Maiden* nebo *Dio*), držela i celá řada dalších kapel především heavy metalového ražení.¹²

Další fáze, ve které dochází k výraznějšímu propojení satanistických prvků a metalové hudby, přichází s britskou hudební skupinou *Venom*, která vznikla v roce 1979 a jejíž album *Black metal*, vydané v roce 1982, dalo název nové hudební odnoži metalu založené primárně na tématice satanismu (hudebně se však jednalo v zásadě o thrash metal).

Posléze se dostává na scénu švédská hudební skupina *Bathory* s albem *Bathory* (1984), ve které je klíčovým a jediným stálým členem zpěvák a hudebník Quorthon. Kapela se rychle stává skandinávskou inspirací pro celou řadu dalších skupin a sehraje zásadní roli při formování evropské metalové scény hned dvakrát. Nejdříve jako průkopnická kapela BM a později jako základni kámen celé budoucí větve pagan metalu. Tento zlom nastává s vydáním čtvrtého alba *Blood, fire, death* (rok 1988), kde jsou vedle klasických (thrash) black metalových skladeb také dvě epické skladby obracející se k severské mytologii. Na obalu tohoto alba je znázorněna Ódinova jízda nad krajinou v doprovodu mrtvých válečníků (obr. 4). Quorthon postupně označuje svůj satanismus za pózu (Suchánek 2003) a na dalších albech dále rozvíjí motivy severské mytologie a vikingské¹³ příběhy spolu s opěvováním přírody.

V průběhu 80. let se objevuje celá řada dalších kapel (např. *Celtic Frost* nebo *Hellhammer*) a BM se rozšiřuje do dalších zemí¹⁴ po celém světě (jeho těžištěm však zůstává Evropa), přičemž dominantní orientací kapel je stále satanismus. V této době se také začíná formovat širší transnacionální subkultura kolem tohoto hudebního stylu.

3.2 Druhá vlna black metalu – hořící kostely

3.2.1 *True unholy black metal*

Začátkem 90. let ve Skandinávii s kapelami *Mayhem*, *Burzum*, *Darkthrone*, *Satyricon*, *Emperor*, *Immortal*, *Gorgoroth*, ale i celou řadou dalších, vzniká takzvaná druhá vlna BM metalu. Dochází k radikalizaci scény a k přijetí satanistických a pohanských prvků jako osobního světonázoru velkou částí aktivních členů subkultury (oproti předchozí fázi zde byla větší míra ztotožnění s idejemi a také napětí s okolní společností) v silné opozici vůči křesťanství. Tito tvůrci idejí se následně snažili svoje antikřesťanské poselství šířit prostřednictvím hudby a reálných činů mezi pasivní vrstvy subkultury a případně také oslovit veřejnost. Tato situace vedla k vytvoření antikřesťanské ideologie, která měla za cíl vést „boj proti křesťanství“¹⁵ (případně také judaismu nebo islámu a někdy obecně proti moderní civilizaci), jehož součástí bylo vypalování a ničení křesťanských objektů.

Pro část BM subkultury se součástí této války s křesťanstvím stala snaha o uchování nebo vzkříšení předkřesťanských pohanských hodnot a změnu

¹² Satanismus se postupně stává tématem i pro většinu metalových odnoží.

¹³ Díky tématice Vikingů byla tato produkce někdy také označována za Viking metal.

¹⁴ V průběhu 80. let se objevují první BM kapely také v ČR. Zásadní roli pro formování české BM scény sehrávají především *Törr*, *Root* a *Master's Hammer*.

¹⁵ Boj proti křesťanství byl jedním z hlavních témat textů black metalových kapel již v první fázi BM. Nicméně v této fázi dostal konkrétnější podobu i v reálných násilných činech.

stávajícího společenského a politického uspořádání. Ze strany některých členů BM subkultury (v tomto směru sehrál důležitou roli především Varg Vikernes) vznikly první snahy o vytvoření širšího pohanského hnutí prosazujícího antikřesťanskou ideologii a bojujícího za „návrat“ k předkřesťanským pohanským hodnotám Evropy. V této fázi se také objevily první tendence k příklonu části BM spektra k ultrapravicí (Suchánek 2003).

3.2.2 *Mayhem*

Zásadní roli v druhé vlně BM metalu sehrála norská skupina *Mayhem* (vznik 1984), jejíž členové se stali významnými aktéry v řadě násilných činů včetně vypalování kostelů. Skupina byla známa svými extrémními satanistickými postoji a projevy. Především pak „mozek“ kapely, kytarista Euronymous (*Oystein Aarseth*), a zpěvák Dead (*Per Yngve Ohlin*), který roku 1991 ve věku 21 let spáchal sebevraždu (Moynihan – Soderlind 1998: 62).

Obr. 5. Euronymous

Obr. 6. Varg Vikernes

Kytarista Euronymous interpretoval Deadovu sebevraždu¹⁶ jako formu protestu proti hodnotám současné společnosti a jako manifest true black metalu v opozici proti údajnému „úpadku“ a „mainstreamizaci“ death metalu (Moynihan – Soderlind 1998: 59–60). Ke skupině, jako hráč na baskytaru, se připojuje také nový člen Varg Vikernes (vlastním jménem Christian Vikernes, označující se také jako Count Grishnackh). Zatímco Aarseth (Euronymous) reprezentoval

¹⁶ Fotografie Deadova po sebevraždě, kterou pořídil Euronymous, pak byla použita na obal bootlegu *Mayhem: Dawn of the black hearts*.

satanistické/antikřesťanské a misantropické postoje se silným protispolečenským nábojem, Vikernes se postupně od satanismu zcela distancoval (Vikernes 2005: 20) a jeho klíčovými ideologickými postoji se stalo pohanství (především ódinismus), nacionalismus a později také nacionální socialismus (oba tyto politizující prvky se v BM subkultuře postupně ujaly).

Aarseth také respektoval pohanské prvky v BM, nicméně politickým zaměřením byl spíše na ultralevicovém spektru. Krátkou dobu byl také členem marxisticko-leninského uskupení *Red Youth*; toto politické zaměření Aarsetha však nenašlo v BM širšího následování (Moynihan – Soderlind 1998: 73).

Oba aktéři kolem sebe také vytvořili jistý konspirativní okruh lidí.¹⁷ Tyto skupiny měly později na svědomí žhářské útoky na řadu norských kostelů.¹⁸ Ideou obou skupin (*Inner circle* a *Black metal mafia*) byla kromě podpory BM subkultury (především norské), vize války proti křesťanství vedené násilnými prostředky včetně teroristických aktů (Suchánek 2003).

Vztah těchto dvou aktérů se však postupně vyhrocoval a docházelo k ideovým a osobním neshodám, které nakonec vyvrcholily vraždou Øysteina Aarsetha Vargem Vikernesem dne 10.8. 1993. Za tuto vraždu společně se třemi případy žhářství (podpálení kostelů) a jedním případem neúspěšného pokusu byl Vikernes odsouzen k trestu odnětí svobody na 21 let.

3.2.3 Hořící kostely

Vikernes pod hlavičkou *Burzum* vydává v roce 1993 mini LP *Aske* (obr. 7, za zmínku stojí přeškrtnutý LaVey v pravém dolním rohu obalu), které oslavuje pálení kostelů a podle slov Vikernesem má prostřednictvím hudby přivést na stejnou cestu další mladé lidi (Moynihan – Soderlind 1998: 96–97).

Vikernes svoje činy vysvětluje jako snahu o vymýcení křesťanství a znovunavrácení Norska k pohanství (nikoliv však jako akt satanismu).

*V posledních letech shořelo hodně kostelů. Je to součást pohanského probuzení.
...pohanství velmi usiluje o pálení kostelů! Dostáváme psychologický efekt:
„Ukažte Ódina národu a Ódin zasvíti v jeho duši!“ (Vikernes 2005: 35)*

Tento protikřesťanský boj byl, mimo snahu o vyvolání pocitů všeobecného strachu a ohrožení, u některých členů subkultury spojený s určitou touhou po odplatě, kdy křesťanství bylo pojmáno jako prvek, který překryl a prakticky zničil norskou pohanskou kulturu a který je třeba odstranit, a vrátit se tak k pohanským kořenům (Suchánek 2003).

Každým zcela zničeným hřbitovem je pomstěn pohanský hrob, každými deseti kostely, které leží v popelu, je pomstěn pohanský chrám, každou likvidací deseti kněží či zednářů je pomstěn pohan! (Vikernes 2005: 17)

Vlna pálení kostelů vyvolala negativní reakce veřejnosti. Také část členů BM subkultury s pálením kostelů nesouhlasila. Tématika hořících kostelů se však stala součástí BM subkultury i po skončení vlny pálení kostelů a hořící kostel je často zobrazován na obalech cd různých BM kapel.

¹⁷ Euronymous založil skupinu *Inner Circle* a Vikernes *Black metal mafia* (Suchánek 2003).

¹⁸ Další pálení kostelů, které se v Norsku stalo významným fenoménem první poloviny 90. let, měli vedle členů dalších BM kapel na svědomí většinou mladí lidé z BM subkultury, nejčastěji ve věku 16–20 let (Moynihan – Soderlind 1998: 82).

Obr. 7. Obal mini LP: Burzum – *Aske* (1993)

3.3 Black metal a ultrapravicové pohanství

3.3.1 Štěpení black metalové subkultury

BM subkultura se zhruba od poloviny 90. let začala postupně dělit na satanskou a pohanskou. Část satanského proudu také postupně přešla k pohanskému proudu. Tento proces lze sledovat i na proměně symbolů používaných v rámci log kapel, kde jsou často satanistické symboly nahrazovány pohanskými (vybrané příklady viz tab. 1), a změnu od satanské k pohanské doznává také prezentovaná

<i>Absurd</i>		
<i>Graveland</i>		
<i>Nokturnal Mortum</i>		

Tab. 1. Změna log vybraných skupin

image některých skupin (příkladem může být již několikrát zmiňovaná skupina *Nokturnal Mortum* – obr. 8).

Black metal a pagan metal skupiny se v této době postupně vymaňují z hudebního undergroundu a stávají se poměrně významnou součástí metalového spektra, zároveň se také stávají relativně společensky konformními (satanské téma již tolik nešokuje a ubývá extrémních projevů). Vedle toho se však, jako vymezení vůči „komercializaci BM“, objevují (respektive stále přežívají) snahy o vytvoření radikálního proudu BM.

Nová radikalita se projevuje především v příklonu části kapel k ultrapravicí zhruba od poloviny 90. let 20. století. Obecně lze říci, že díky spojitosti s pohanstvím a fascinací severskou mytologií (a také kvůli rasismu některých členů BM subkultury) měla skandinávská BM scéna již od počátku jistý potenciál k přijetí ultrapravicových postojů a následnému propojení s extrémní pravicí. Nicméně tento potenciál se naplno projevil až koncem 90. let mimo Skandinávii, a to především v zemích bývalého sovětského bloku, konkrétně v Rusku, Ukrajině, Polsku, ale také v západní Evropě, zejména v Německu a Francii (Suchánek 2003).

3.3.2 *Nacionálně socialistický black metal a ultrapravicové pohanství*

Z Vikernesova ultrapravicového odkazu vzniká od poloviny 90. let také nová odnož BM nazývaná nacionálně socialistický black metal, která se již k ultrapravicové ideologii otevřeně hlásí. Díky NSBM kapelám došlo k propojení

Obr. 8. Ukrajinská NSBM skupina *Nokturnal Mortum*

části BM subkultury se subkulturou ultrapravicových skinheads¹⁹, kteří stále v hojnějším počtu navštěvují koncerty těchto skupin.

Mareš v roce 2003 hovořil o možném budoucím vytvoření širšího pohanského pravicově extremistického hnutí na bázi pagan metalu (Mareš 2003: 444), což se v současnosti s rozmachem NSBM a dalších pravicových black/pagan metalových skupin, se snahou některých představitelů subkultury o rozpracování a přijetí pohanské ultrapravicové ideologie a také se stále aktivnějším propojováním této metalové scény s ultrapravicovými strukturami pravděpodobně začíná naplňovat. Tento směr je v práci označován jako ultrapravicové pohanství vzešlé z BM²⁰, přičemž za zakladatele a v současné době stále jednu z nejvýznamnějších postav tohoto směru lze označit Varga Vikernese. Vikernes v roce 1993 založil organizaci *Norsk Hedensk Front*, což postupně vedlo ke konstituci organizace *The Pagan Front*. Tato organizace (jedná se spíše o celosvětovou síť hudebních skupin, labelů, distributorů a vydavatelství) se podle svého prohlášení snaží podporovat „pro-árijské“ hudební skupiny, spisovatele, vydavatelství, podílí se na pořádání koncertů a deklaruje boj za nacionální socialismus a bílou rasu.

The Pagan Front is a Pro-Aryan organization, and as such is against any chauvinist nationalist attitudes, which are against any other Aryan nation.

...

We are a group uniting heathen writers, artists, musicians, editors and label owners, who care for our ancestral heritage, purity of race and tradition, and are ready to defend it... (Část oficiálního prohlášení ze stránek *The Pagan Front*²¹)

Význam *The Pagan Front* jako nacionálně socialistické árijské pohanské organizace pro členy NSBM subkultury ilustruje odpověď člena ukrajinské skupiny *Kroda*:

Co pro vás symbolizuje Pagan Front, jaké máte ohledně něj vize do budoucnosti a jakým způsobem PF podporujete?

The PAGAN FRONT = Hammer of NS Underground of Aryan Heathen Blood!
Nemám co bych dodal. (Mortem Zine 2006)

Jako další konkrétní příklad příklonu k nacionálnímu socialismu u BM kapel je možné uvést polskou skupinu *Graveland*.

Jaký je tvůj názor na Adolfa Hitlera a jeho Říši?

Není pochyb, že nejvýraznější postavou posledního období dějin Evropy byl Adolf Hitler. To, co se on a kruh jeho poradců snažili vybudovat, zasluhuje velkého respektu... Plně si uvědomovali hodnotu pohanského odkazu, snažili se vrátit víru a tradice čisté árijské Evropy... Hrdí árijsťáci předkové vždy šli cestou bohů své země, kteří promlouvali k bílé rase, aby byla prvou mezi jinými. Ti, kteří tento odkaz naplňují, budou navždy žít v paměti dalších pokolení, tak jako v nás dnes žije duch Adolfa Hitlera – duch vůdce. (Bratrstvo a)

¹⁹ Vznikají také pohanští skinheads, pro které je pagan metal hlavním hudebním stylem (Mareš 2003: 444).

²⁰ Obecně je ultrapravicové pohanství patrné i v jiných subkulturách (např. ultrapravicových skinheads), nicméně zde není tolik výrazná protikřesťanská (případně satanistická) složka, kterou od svého počátku vytváří právě BM.

²¹ Celé prohlášení je dostupné na starších stránkách *Pagan Front*: <http://web.archive.org/web/20051222015734/www.thepaganfront.com/pf.php?show=statement> [aktualní k 2-4-2009].

Pro bližší vymezení lze NSBM označit za hudební a ideologický proud v BM a subkulturu k němu vázanou, přičemž při jeho definování jsou důležité především dva aspekty:

- Členové kapel prezentují ideologii nacionálního socialismu skrze hudbu a texty.²²
- Hudba, kterou produkují je zařaditelná do rámce BM.²³

Klíčovým prvkem v NSBM je nacionálně socialistická interpretace pohanství nebo satanismu. Dalšími výraznými prvky jsou především antisemitismus a rasismus. Obecně by mohly být styčné ideové přístupy (respektive orientace) NSBM kapel rozděleny do následujících oblastí:

- Germánské pohanství
- Slovanské pohanství
- Keltské pohanství
- Římské nebo řecké pohanství
- Evropská kultura a civilizace obecně v konceptu árijství
- Rasismus
- Antisemitismus
- Antikřesťanství a satanismus
- Ultrapravicové ideologie (nacionalismus, fašismus, nacionální socialismus)

Důležitý je také vztah mezi satanismem a pohanstvím v NSBM. Část kapel satanismus zcela odmítá jako součást „žido-křesťanství“ (např. výše uvedení *Graveland*), satanská témata již vůbec nepoužívá a omezuje se pouze na pohanství. U některých NSBM kapel však dochází k ideologickému propojení satanismu a pohanství (tito členové se tedy zároveň považují za satanisty i pohana). Příkladem je německá NSBM skupina *Absurd* (konkrétně hlavní představitel Hendrik Möbus) (Moynihan – Soderlind 1998: 256).

BM skupin hlásících se k extrémně pravicové ideologii a označovaných jako NSBM již v Evropě (i po celém světě) existuje celá řada. Mezi ně patří například: *Gontyna Kry*, *Capricornus*, *Thor's Hammer*, *Sunwheel* (Polsko); *Temnozor* (Rusko), *Dub Buk*, *Aryan Terrorism* (Ukrajina); *Der Stürmer* (Řecko); *Grom*, *Xenophobia* (USA) a celá řada dalších.

V této práci nevnímám ultrapravicové pohanství vzešlé z black metalové subkultury jen jako soubor hodnot subkultury, ale také jako politicko-náboženský směr. Název „ultrapravicové pohanství vzešlé z black metalové subkultury“ v sobě již zahrnuje politologickou kategorii ultrapravice. Nicméně toto politikum u části členů subkultury může hrát marginální roli na úkor jiných aspektů (například emocionálního zážitku z poslechu hudby). Termín „ultrapravicové pohanství“ je zde používán, protože jednotliví členové (především tvůrci idejí subkultury) akcentují přihlášení se k pohanství a zároveň nacionálnímu socialismu nebo „árijství“ (i když

²² Zde je důležité, že někteří hudebníci mohou brát odkazování na nacismus a druhou světovou válku pouze jako téma, nikoliv jako vlastní ideologii. Takovým příkladem může být švédská BM skupina *Marduk*, která danou tematiku ve svých písních často používá (příkladem může být album *Panzer Division Marduk* z roku 1999), ale nařčení z podpory nacismu odmítá.

²³ Hudebně se může v zásadě jednat o BM (často s válečnou tematikou – hojně se objevují motivy z druhé světové války), ale jako NSBM kapely jsou označovány i kapely, které produkují spíše pagan metal. Důležité je především nacionálně socialistické „árijské“ poselství.

pro některé členy subkultury může mít pouze symbolický význam). Satanismus je podle mého názoru v současném NSBM většinou spíše vyjádřením antikřesťanství a protispolečenského postoje než osobního religiózního přesvědčení, přičemž osobní religiozitou v NSBM (pokud jedinec nějakou má) a především v pagan metalové subkultuře je pohanství.²⁴

3.3.3 Další možný vývoj NSBM

Zaměříme se nyní na možný scénář dalšího vývoje NSBM v souvislosti s uvedeným modelem subkultury. Podle některých ukazatelů (např. vyjádření členů kapel, viz Nokturnal Mortum), je možné se domnívat (i když toto tvrzení by bylo třeba podepřít bližším výzkumem), že u NSBM v současné době převažuje vysoká míra napětí vůči okolní společnosti a ztotožnění s idejemi v aktivní i pasivní části NSBM subkultury.²⁵ Důležitý je tedy pro většinu příznivců NSBM především obsah. Tento „fakt“ se ale postupně s rozšiřováním posluchačského spektra může měnit a míra ztotožnění s idejemi nacionálního socialismu (či obecně „ářijství“) u konzumentů postupně klesat.²⁶ Možný scénář v analogii s druhou vlnou BM by mohl vypadat následovně:

NSBM hudbu začne poslouchat stále širší spektrum posluchačů a zvýší se počet členů subkultury bez ztotožnění s idejemi v aktivní i pasivní části. Sníží se poptávka po obsahu, subkultura začne reprodukovat především formu²⁷. Se snižující se mírou ztotožnění s idejemi se ztrácí potenciál napětí s okolím a subkultura začíná být více sociálně konformní. Postupně se vytvoří jádro (subsubkultura), které odmítá „mainstreamizaci“ (pokud je ovšem u ultrapravicových témat vůbec možná), s vysokou mírou ztotožnění s idejemi a napětí vůči okolí. Vlivem reprodukce hudby, kterou začnou opět poslouchat také lidé neztotožňující se s idejemi, se subkultura znovu rozšiřuje a celý proces se opakuje.

4. Závěr

Tato práce se zabývala částí black/pagan metalové subkultury, kde již zhruba od poloviny 90. let 20. století dochází k propojování religiózních prvků v podobě satanismu a pohanství s ultrapravicovou ideologií. Byly zde předloženy některé klíčové koncepty, etapy, postavy a hudební skupiny, které se na fúzi satanismu, pohanství a ultrapravicové ideologie v black/pagan metalové subkultuře podílely nebo podílejí. Konkrétněji jsem se v práci zabýval především druhou vlnou BM a poměrně dynamicky se rozvíjející odnoží BM spjatého s ultrapravicovou ideologií: nacionálně socialistickým BM.

²⁴ V BM je také silný misantropicko-nihilistický proud (tyto postoje byly patrné již u Euronyma), který se nehlásí k pohanství, pouze „opovrhne“ společností a lidstvem a staví se proti němu. Tématicky může být také zaměřen na druhou světovou válku a nacismus, nicméně tyto atributy zde hrají roli vyjádření se proti lidství spíše než podpory nacionálně socialistické ideologie.

²⁵ Tyto dva aspekty by v blízké budoucnosti mohly tvořit potenciál k dalším relativně extrémním násilným činům, jako tomu bylo v druhé vlně BM.

²⁶ K tomuto efektu došlo již v druhé vlně BM, kdy se původní extrémní vymezení vůči křesťanství a společnosti a vysoká míra non-konformity a tendence k radikálním činům postupně v BM proměnila především na reprodukci formy.

²⁷ Tedy ultrapravicová témata jako formu hudebního, nikoliv však ideového vyjádření.

Pro potřeby této práce byl také vytvořen model subkultury, který je založen především na míře ztotožnění členů subkultury s jejími idejemi. V rámci tohoto modelu byl nastíněn také další možný vývoj NSBM. Zde jsem předložil tezi o postupné proměně idejí velké části NSBM v pouhou formu vyjádření a následném snížení radikality, tak jak tomu bylo v druhé vlně BM.

Pro výše uvedenou fúzi byl v práci používán termín „ultrapracvicové pohanství vzešlé z black metalové subkultury“ (respektive „ultrapracvicové BM pohanství“). Toto pohanství je některými tvůrci idejí subkultury (především Vargem Vikernesem) transformováno do politicko-náboženského hnutí. Toto hnutí spojené s nacionálním socialismem a silnou opozicí vůči křesťanství se prostřednictvím konceptu rovnosti všech evropských „árijských národů“, který byl začleněn do hodnot ultrapracvicové části pagan/black metalové subkultury, rozšířilo (jako součást širšího nacionálně socialistického a white power hnutí) po celé Evropě (a v menší míře i jinde ve světě). Tento vývoj by měl být náležitě reflektován, k čemuž se snažila přispět i tato práce.

Seznam použité literatury

- Giddens, A.** 1999. *Sociologie*. Praha: Argo.
- Lužný, D.** 1997. *Nová náboženská hnutí*. Brno: Masarykova univerzita v Brně.
- Mareš, M.** 2003. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno: Barrister & Principal.
- Moynihan, M. – Soderlind, D.** 1998. *Lords of Chaos: The Bloody Rise of the Satanic Metal Underground*. Los Angeles: Feral House.
- Smolík, J.** 2006. „Extremismus subkultur mládeže?“ *Rexter* (1 – 2006). [online] [aktuální k 17-6-2009]. Dokument dostupný z: <<http://www.rexter.cz/extremismus-subkultur-mladeze/2006/05/01/>>.
- Suchánek, M.** 2003. „Satanismus jako hrozba pro vnitřní bezpečnost?“ *Rexter* (1 – 2003). [online] [aktuální k 17-6-2009]. Dokument dostupný z: <<http://www.rexter.cz/satanismus-jako-hrozba-pro-vnitřni-bezpecnost/2003/05/01/>>.
- Václavík, D.** 2007. *Sociologie nových náboženských hnutí*. Praha: Malvern, Masarykova univerzita.
- Vojtišek, Z.** 1998. *Náboženství a sekty v České republice*. [online] [cit. 30-11-2007]. Dokument dostupný z: <<http://www.spsmvbr.cz/osobni/jedlicka/sekty/sekty.html#satan>>.

Prameny

- Bratrstvo a.** [datum neuvedeno]. Rozhovor s hudební skupinou Graveland z roku 2001. Dostupné z: <<http://www.bratrstvi.tk/>>; [aktuální k 17-6-2009].
- Bratrstvo b.** 2009. Rozhovor s hudební skupinou Nokturnal Mortum z roku 2005. Dostupné z: <<http://www.bratrstvi.tk/>>; [aktuální k 17-6-2009].
- LaVey, A. S.** 2003. *Satanská bible*. Praha: Baronet.
- Mortem Zine.** 2006. Rozhovor s hudební skupinou Kroda. Dostupné z: <<http://www.mortemzine.net/show.php?id=257>>; [aktuální k 2-4-2009].
- Vikernes, V.** 2005. *Vargsmål*. Dostupné z: <<http://www.bratrstvi.tk/>>; [aktuální k 17-6-2009].
- The Pagan Front.** Dostupné z: <<http://www.thepaganfront.com/>>; [aktuální k 2-4-2009]. Strašší verze stránek organizace The Pagan Front: <<http://web.archive.org/web/20051222015734/www.thepaganfront.com/pf.php?show=statement>>; [aktuální k 2-4-2009].
- National Socialist Black Metal.** Dostupné z: <<http://www.nsbm.org/>>; [aktuální k 17-6-2009].